

Pòrtic

El començament del curs 1986-1987 ha comportat l'augment dels contactes entre els membres de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA i la represa del debat que s'havia mantingut suspès a causa tant de la preparació i de la celebració del Congrés de la Unió Geogràfica Internacional del mes de setembre com dels habituals afluixaments i desconjuntament de les activitats socials, els mesos de calor.

I sembla que al si de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA, tal com passa a les Universitats i als altres llocs de trobada dels geògrafs, hom torna a parlar de les qüestions bàsiques incloses en l'interrogant sobre l'essència de la geografia. El sol fet de formular aquestes preguntes significa admetre que les respostes existeixen, que les respostes que ara no es poden expressar ho seran, certament, més endavant, quan la discussió faci madurar els conceptes, que les respostes han d'existir, necessàriament, malgrat que ara potser no es veuen clares enmig de la turbamulta de tantes opinions contraposades. És per tot això que des de la revista «Treballs de la Societat Catalana de Geografia» continuarem plantejant els interrogants de sempre maldant per trobar-hi la contestació. No pretenem, certament, convertir la nova SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA en un cenacle de puristes de les ciències socials, posseïdors de fórmules màgiques i de receptes infal·libles, ni tampoc erigir-nos en desfaedors d'erraments ni en mentors insubstituïbles. Aquest no és el paper de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA en aquesta nova etapa que emprenem amb il·lusió, segurs com estem que es cometran errors i se seguiran marrades, però amb la seguretat, també, que el que comptarà serà l'afany de renovació d'una branca científica que, com la geografia, ha contribuït tant al reforçament de la consciència catalana.

Seria convenient, doncs, que al voltant de la SOCIETAT es creés un remolí que s'emportés tot el que de nociu s'hi hagi dipositat quan a la geografia dominaven —i ha estat durant llarg temps— les aigües estancades de la conformitat.

En aquest punt cal insistir en un fet al qual, en certa manera, ens acabem de referir i que no es pot oblidar si no es vol renunciar a bona part de les característiques de la geografia catalana i dels seus fruits: la recerca s'ha d'orientar tant com a l'escatiment de la naturalesa de la geografia o a l'establiment de nous mètodes o al discurs sobre l'ob-

jecte propi de la geografia, a l'anàlisi de les herències històriques, la coneixença de les quals, junt amb la de les influències ideològiques que s'hi han deixat sentir, són indispensables per capir el significat del procés i del desenvolupament de la geografia catalana.

Un altre punt que convindria discutir és el del lloc que ocupa la geografia en el camp general del saber contemporani, disputació que porta de manera ineludible —a més a més, també, en una època en què la majoria dels geògrafs tenen en la docència el seu camp fonamental d'actuació professional— a intentar comprendre els continguts i els mètodes de l'ensenyament actual de la geografia i del que hauria d'ésser aquest ensenyament.

Si, com n'hi ha que diuen, ja fa temps que fou superada la vella querella entre els partidaris del caràcter informatiu de l'ensenyament de la geografia —ensenyament de la geografia és igual a transmissió de coneixements— i els convençuts que amb aquest ensenyament hom disposa de l'instrument més idoni per assolir els continguts formatius justificadors de la docència —ensenyament de la geografia és igual a desvetllament de les qualitats pròpies del caràcter de cada estudiant— ¿quin sentit cal donar a l'ensenyament i on cal posar-ne l'accent? ¿Quins són els aspectes ideològics que l'han d'orientar i que condicionen la recerca d'una manera plena? ¿Quina és la relació indisoluble entre la recerca i l'ensenyament? I, finalment, ¿quina és la relació que existeix entre la pràctica científica i les ciències de la societat?

Per apropar-nos a respostes vàlides cal debatre el caràcter científic de la geografia actual i cal comprendre el sentit de les herències històriques que la marquen, perquè, si bé hi és notori el pes dels plantejaments teòrics de la geografia clàssica de l'escola francesa, tampoc no es pot negar l'existència d'empremtes que hi ha deixat el pas d'altres tendències: l'estructuralisme, el neopositivisme, el marxisme, l'humanisme, les diverses escoles de la percepció... Però, mentre aquest debat durí, debat que s'ha d'enriquir amb el relatiu a les influències ideològiques, no podem deixar de pensar en la manera d'apropar-nos a la realitat, no només per conèixer-la i per descriure-la, fets ja per si mateixos molt importants, sinó per influir-hi i per contribuir, tot el que sigui possible, a la transformació de la seva naturalesa.

¿Quins són els lligams de la geografia actual amb la ideologia oficial sobre la conservació de la natura, sobre l'organització del territori, sobre la difusió de models culturals, sobre la consolidació de les estructures econòmiques i socials en una etapa de clar domini de tendències neoclàssiques?

Ningú no pot escudar-se en l'autoritat rebuda quan del que es tracta és d'obrir nous camins a la ciència. Res no és etern ni cap veritat absoluta. Per això, el curs actual de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA s'ha volgut que fos obert a tots els corrents actuals més vius i fructífers en el camp de la geografia i s'ha volgut que hi fos present la geografia catalana. D'ací la frase que l'encapçala: la Geografia Catalana i els corrents actuals de la Geografia. Aquest intent ja va ésser palès a la conferència inaugural que analitzà el paper capdavanter que ha jugat la geografia catalana en la introducció a l'Estat espanyol de les noves idees del món de la geografia en tots els seus vessants acadèmics: pensament geogràfic, didàctica, geografia física, geografia humana, anàlisi regional...

Aquest curs 1986-1987 voldria ésser el motor d'una represa i d'un aprofundiment. Com tothom, amb dubtes, tempteigs, rectificacions i provisionalitats, però oberts com mai a tots els vents del món i amb ganes d'aprendre-hi.

De la lectura del programa del curs ja es desprèn aquest sentit d'obertura. La geografia

hi apareix, tal com succeeix en les altres branques del saber científic, lligada a la realitat i discutida pel propi desenvolupament de la recerca científica i de la necessitat de generalització teòrica.

Aquest aprofundiment és indispensable en un moment en què són negades a la geografia tant la seva condició d'activitat científica com la necessitat que figuri amb plenitud pròpia en els programes de l'ensenyament, com la possibilitat d'entroncament amb la ciència dels fets humans.

I és precisament en aquests moments quan l'anàlisi del concepte de la geografia és més necessària i quan la seva crítica és més urgent que mai, malgrat els estripaments individuals que aquesta teràpia pugui provocar, si és que hom vol assolir tant una consideració científica com una plena acceptació acadèmica, com un arrelament en la vida plena de la societat.

Tal com va dir, en certa ocasió, Jacques Lévy, que és un dels nostres conferenciant d'enguany, «ce qui importe (...) c'est de ne pas accepter l'abaissement et le rétrécissement du savoir sous couvert de l'ouverture sur la vie. Il ne faut pas lâcher la proie pour l'ombre. Ceci posé, critiquer peut être aussi défendre».

Comentar el programa d'aquest curs porta, naturalment, a veure-hi la confirmació d'una tendència que s'havia iniciat amb titubeigs condicionada al mateix temps per limitacions no només d'índole econòmica, sinó, com ja és sabut, per limitacions polítiques i conjunturals. Ens referim a la presència de professors estrangers a la tribuna de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA.

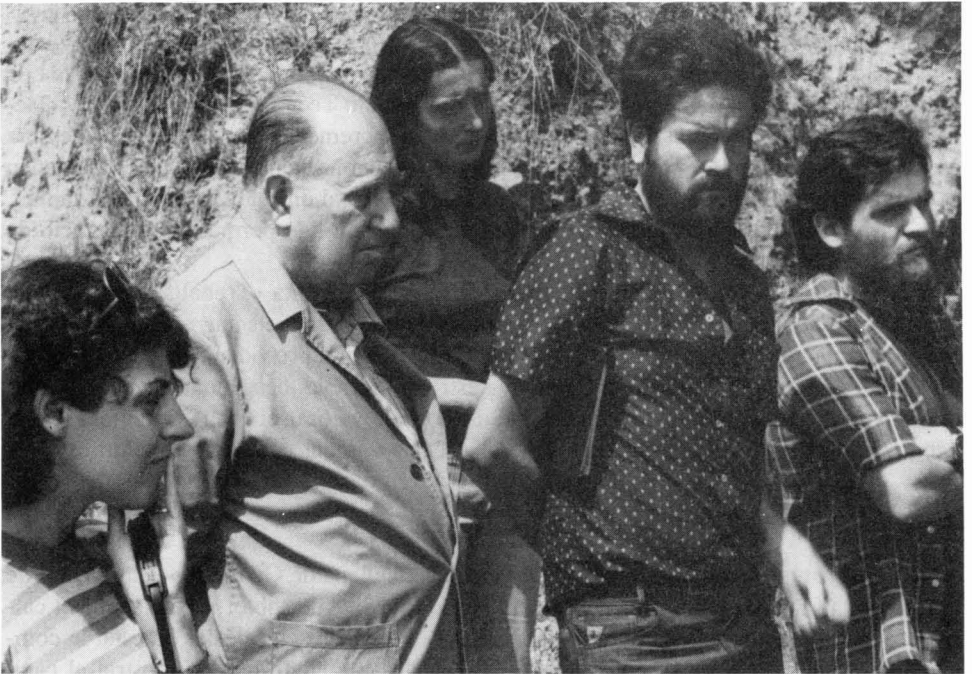
Sempre s'havia pensat que era necessari el contacte amb geògrafs de més enllà dels límits culturals de Catalunya perquè, sens dubte, això havia de produir un enriquiment. Ja és un exemple d'aquesta voluntat la preparació de l'excursió dels geògrafs francesos que la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA empenqué tot just nada i que només la guerra civil va poder impedir. Després, sempre que fou possible, s'establiren llaços i correspondències molt interessants. Finalment, quan les circumstàncies polítiques generals milloraren i, sobretot, quan es començà a comptar amb la col·laboració i l'ajuda de la Comissió Interdepartamental de la Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) de la Generalitat, que ha esdevingut fonamental, s'han pogut incrementar les visites de professors estrangers i traduir en estades a Catalunya algunes relacions científiques que es mantenen amb universitats i centres de recerca d'altres ciutats. No cal dir que s'ha comptat, també, amb altres col·laboracions molt interessants que fins i tot han permès l'organització de trobades col·lectives.

A la secció de «Notes» d'aquest número de la nostra revista «Treballs de la Societat Catalana de Geografia» es relacionen els professors que durant els darrers anys han estat invitats per la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA procedents de centres científics de més enllà dels límits de la Catalunya estricta. Sembla, certament, una col·laboració important i una contribució fonamental a l'hora de valorar el grau d'integració de la geografia de Catalunya als corrents generals del pensament geogràfic i científic.

Quan aquest número de «Treballs de la Societat Catalana de Geografia» ja era camí de la impremta, la mort colpí impensadament Josep Iglésies; de sobte, vàrem sentir el calfred de la solitud abatre's damunt la SOCIETAT. Perquè Josep Iglésies ha estat la companyia constant, l'aguant de totes les hores, l'incansable adalid que ha mostrat el camí quan la vida era adversa.

Josep Iglésies al Coll de la Boixeda amb un grup de membres de la Societat Catalana de Geografia.

Josep Iglésies, a Girona, durant la visita que hi féu la Societat Catalana de Geografia.

Tot esperant els actes que li dedicarà la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA, ara pertoca, malgrat que sigui cuita-corrents i, en conseqüència, de manera desordenada i incompleta, recalcar i dir amb intensitat per fixar-los especialment a l'oïdor, els trets fonamentals i més rellevants de la personalitat del geògraf Josep Iglésies, tan plena de variades activitats.

Excursionista incansable dels més insospitats viarans de les valls, de les comes, dels cimals i de les fondalades, uní aquesta activitat a la de redactor, amb una prosa brillant, sucosa i viva, de nombroses guies i itineraris que es compten entre els millors dels aparegudes a Catalunya; redactor d'articles d'actualitat i de divulgació geogràfica a multitud de revistes i de periòdics de localitats diverses, en un afany que la ciència arribés a cercles cada vegada més grans; estudiós de la terra, amb cura i atenció, dels censos i dels fogatges antics, de l'èxode de les poblacions menudes i de l'aparició i del creixement de les grans aglomeracions; ànima, promotor i exemple de perseverança a les Assembles Intercomarcals d'Estudiosos que, durant trenta-dues convocatòries des de 1950 a Martorell, han tingut en ell la seva raó d'ésser; estímul de noves dedicacions, orientador d'estudiants, guia de molts que al seu costat aprengueren a trobar el sentit de llurs recerques inicials, que en la seva comprensió, exercida des de fundacions i cases d'edició, trobaren suports i ajudes; historiador, biògraf i contador de vides exemplars, de personatges famosos i de la gent menuda, gent que ell coneixia tan bé, tant les d'aquells que les ventoleres del món havien encimbellat com les dels que foren emportats per les mateixes torbonades, testimoni exigent i veraç, amb una ploma, però, tota amarada de comprensió i bonhomia; membre de la Ponència per a la divisió territorial de Catalunya, de la qual en fou secretari meticulós, testimoni fidel i partícip fonamental, que deixà en els resultats finals de la Ponència una notable empremta de la seva personalitat; fundador, junt amb d'altres enamorats de la terra, enduts per la follia de la renovació dels estudis geogràfics, de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA, de la qual fou mantenidor de l'esperit en les hores difícils, renovador quan la tempesta semblava que volia amainar, suport en tots els moments; defensor aferrissat de la revista «Treballs de la Societat Catalana de Geografia», animador, col·laborador i conseller entusiasta en la tasca d'assegurar-ne l'aparició i de millorar-ne la forma i el contingut en els seus primers números que ell havia arribat a veure...

I tot això, sempre, inassequible als desenganys i a les mesquineses, sense defallir davant de les rancúnies, les enveges i les contrarietats, que de tot trobà durant la seva vida. Tot, amb un gran sentit de l'amistat, amb una gran fidelitat a les persones, a les institucions de la terra.

I de sobte, impensadament, la mort l'ha colpit i ha deixat la família, els amics, la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA i el país enter com si estiguessin mancats d'un bon tros de llur sentit. Però, de la mateixa manera que a la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA hom valora el pas de tots els que hi esmerçaren puixança i energia, tant d'aquells els noms dels quals no s'esborren i romanen vius en els annals (Fontserè, Puig i Cadafalch, Ribes i Virgili, Faure, Ferrer de Franganillo, Blasi, Serra i Ràfols, Bataller, Parunella, Bergós, Parramon, els mestres de tots, Pau Vila i Lluís Solé i Sabarís...), com d'aquells altres que el temps va sumint en l'oblit i dels quals perdura l'impuls i els efectes de llur perseverança, hom tindrà present, viu i punyent el record de Josep Iglésies i Fort, l'home humil que féu possible el manteniment i la renaixença de la geografia a Catalunya en un exemple colpidor de responsabilitat professional i cívica.

Ll. C. i S.